

TEKİRDAĞ BAROSU İnsan Hakları Komisyonu

Karar İnceleme Çalışması

Çalışmayı Yapan Üye : Av. Selçuk ERDEVİR, Av. Onur CENGİZ

Karar : Anayasa Mahkemesinin 2014/266 Başvuru Numaralı ve 6/4/2017 Karar Tarihli Elif KAYA Başvurusu Kararı ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 80765/17 Başvuru numaralı ve 18 Ocak 2022 Tarihli Kararı

Özeti :

Başvuru Konusu Olaylar :

Başvurucu 20/6/2013 tarihinde kolluk kuvvetlerince gözaltına alınmış ve silahlı terör örgütüne üye olmak suçundan 23/6/2013 tarihinde tutuklanarak İzmir Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna götürülmüştür. Ceza İnfaz Kurumuna kabulü sürecinde, başvurusunun iddiasına göre, infaz koruma memurlarının çıplak arama yapmak istemesi üzerine bunun insanlık onuruna aykırı olduğunu belirterek arama yapılmasına karşı çıkmıştır. Başvurusunun arama yapılmasına karşı olmasına rağmen mevzuat hükümleri gereğince araması yapılmıştır. İnfaz koruma memurları aramanın çıplak olarak yapılmadığını ve zor kullanma yetkisinin aşılmadığını belirtmişlerdir.

Başvurucu vekili, ertesi gün başvurusunu ziyarete gelmiş ve olaylar hakkında bilgi sahibi olmuş; başvurusunun çıplak aramaya karşı koyması üzerine infaz koruma memurlarının tacize varacak tutum ve davranışlarla çıplak arama yaptığını belirterek 5/8/2013 tarihinde Aliğa Cumhuriyet Başsavcılığına şikâyetçi olmuştur. Öte yandan başvuru hakkında aramaya karşı çıktığından bahisle disiplin soruşturması açılmıştır.

Aliğa Cumhuriyet Başsavcılığının yürüttüğü soruşturma sonucunda 11/10/2013 tarihinde müsnet suçun unsurlarının oluşmadığı belirtilerek şüpheliler hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Başsavcılık kararında ceza infaz kurumuna alınan tutuklu ve hükümlülerin onuru rencide olmayacak şekilde mevzuat uyarınca arama yapılması gerektiği, olayda da kadın başvurusunun kadın infaz koruma memurları tarafından kapalı odada usule uygun şekilde arandığı, olayda çıplak aramanın söz konusu olmadığı belirtilmiştir. Kovuşturma yapılmasına yer olmadığına dair karara yapılan itiraz, İzmir 9. Ağır Ceza Mahkemesinin 6/3/2014 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

Başvurucu hakkında yapılan disiplin soruşturması sonucunda Disiplin Kurul Başkanlığının 1/7/2013 tarihli kararı ile başvurusunun aramaya karşı çıktığından bahisle başvurucuya bir ay süre ile ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası verilmiştir. Başvurusunun Disiplin Kurulu kararına karşı itirazı, Karşıyaka İnfaz Hâkimliğince, tarafların beyanını almış, olaya ilişkin kamera kayıtlarını incelemiş, ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutukluların kuruma ilk geldiklerinde ya da koğuştan çıkış ve girişlerinde aranmalarının bir zorunluluk olduğu, aksinin kabulü hâlinde ceza infaz kurumuna sokulması yasak eşyaların sokulmasının mümkün hâle geleceği, yasak eşyaların sokulması hâlinde de ceza infaz kurumunda bulunan hükümlü ve tutuklular ile infaz koruma memurlarının can güvenliklerinin ve sağlıklarının tehlikeye gireceği, kurumda disiplin ve düzeninin sağlanmasının imkânsız hâle geleceği gerekçeleri ile itirazı reddetmiştir. Hâkimlik, gerekçesinin devamında özellikle başvurusunun çıplak aranması için zor kullanılması hâlinde kıyafetlerinde olması beklenen yırtıklık, yamukluk veya dağınıklık gibi durumların olmadığı belirtilmiştir.

TEKİRDAĞ BAROSU İnsan Hakları Komisyonu

İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı başvuru tarafından yapılan itiraz, Karşıyaka 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 8/11/2013 tarihli kararı ile reddedilmiş; karar, başvurucuya 19/11/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir. 18/12/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvurucunun İddiaları

- Başvurucu; tutuklanması üzerine sevk edildiği İzmir Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun mahkûm kabul bölümünde Kurum personeli tarafından çıplak kalacak şekilde soyularak arama yapılmasını reddetmesi üzerine şiddet ve tacize maruz kalarak kendisinin zorla çıplak aramasının yapıldığını, çıplak aramanın insanlık onuruna aykırı olduğunu, aramayı kabul etmediği için verilen disiplin cezasının mahiyeti nedeniyle adeta tecrit içinde tecrit yaşadığını belirterek Anayasa'nın 17. ve 19. maddelerinde tanımlanan işkence ve kötü muamele yasağı ile kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.
- Başvurucu; cezaevinde bir hükümlü ile kavga ettiğinden bahisle beş gün hücre cezası ile tecziyesine karar verildiğini, kamera kayıtlarının incelenmesi sonucu çıplak aramanın yapıldığının açıkça görülebilir olmasına ve tanık beyanlarının birbiri ile çelişkili olmasına rağmen disiplin cezasına karşı yapmış olduğu itirazda İnfaz Hâkimliği'nin vakıaları ve delilleri yanlış değerlendirdiğini, sanık pozisyonunda yer alan kişilerin tanık sıfatı ile dinlendiğini, kamera kayıtlarının yer aldığı görüntülerde dokuz gardiyanın fiile iştirak ettiğinin açık olmasına rağmen sadece tutanak müzimleri dinlenmek suretiyle eksik incelemeye dayalı olarak karar verildiğini belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.
- Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumu'nda çıplak aranması nedeniyle bir ay süreyle ziyaretçi kabulünden yoksun bırakılmasına dair disiplin cezası verildiğini, verilen disiplin cezasının mahiyeti nedeni ile haberleşme özgürlüğü ve ailesi ile ilişki kurma hakkının kısıtlandığını belirterek Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde tanımlanan özel hayatın gizliliği ve haberleşme özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesinin Değerlendirmesi

A. İşkence ve Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddianın Değerlendirilmesi

- Çıplak arama yapılması, hükümlü ve tutuklular açısından tek başına kötü muamele yasağını ihlal eden bir durum olarak değerlendirilemez. Nitekim ceza infaz kurumlarının güvenliğinin sağlanması, hükümlü ve tutukluların kurum içinde kendilerine, diğer hükümlü/tutuklulara ve infaz koruma memurlarına zarar verecek veya suç oluşturacak uyuşturucu maddelerin, kesici ve delici aletlerin sokulmasının engellenmesini amaçlamaktadır. Nitekim İnfaz Tüzüğü'nün 46. maddesinde de bu husus düzenlenerek çıplak aramanın hukuki dayanağı ortaya konmuştur.
- Öte yandan çıplak arama usulü ve sıklığı kötü muamele yasağının ihlali sonucunu doğurabilir. Özellikle ceza infaz kurumunda güvenlik, düzenin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla yapılacak ve hükümlü/tutuklular yönünden insan onurunu zedeleyecek nitelikte bir uygulamaya dönüşmesi kötü muamele yasağı yönünden göz önünde bulundurulması gereken hususlardır. Bu bağlamda hükümlü/tutukluların aynı cinsiyetten personel tarafından aranması, çok sık arama yapılarak aramanın rencide etme uygulamasına dönüşmemesi, başkalarının karşısında yapılmaması gerekmektedir.
- Somut olayda, başvuru şiddet ve tacize varan bir çıplak arama olduğu iddialarına yönelik olarak başvuru savunulabilir ve her türlü makul şüpheden uzak bir delili bulunmamaktadır. Başvurucu, şiddete maruz kaldığına dair herhangi bir sağlık raporu sunmadığı gibi buna ilişkin bir talebi olduğundan da bahsetmemiştir. Başvurucu vekilinin olayın ertesi günü ziyarette bulunduğu gözetildiğinde, başvuru vekilinin de şiddete yönelik iddiaları delillendirmek için sağlık raporu talep

TEKİRDAĞ BAROSU İnsan Hakları Komisyonu

etme imkânının olduğu açıktır. Ancak başvuru vekilinin de bu yönde bir talebi olmamıştır. İnfaz Hâkimliğinin kamera kayıtlarında yaptığı incelemede de başvuru vekilinin görüntülerinde herhangi bir zorlama tespit edilmemiştir. Dolayısıyla başvuru vekilinin çıplak aranmaya yönelik iddialarının dayanağı olduğu söylenemez (*Turan Günana (5)*, B. No: 2013/5545, 15/12/2015, §§ 64-66).

- Öte yandan başvuru vekili, çıplak arama yapılmasına yönelik olarak çıplak aramanın sıklığı, uygulanması açısından mevzuatta belirtilen standartlar dışında onurunu zedeleyecek bir usulde yapıldığına yönelik bir iddia dile getirmemiştir.
- Başvuru vekilinin verilen disiplin cezası nedeniyle tecrit edildiğine ilişkin iddiaları yönünden ise tek başına tutma veya tecrit olarak adlandırılabilir bir yalnızlaştırmadan bahsedebilmek için kişinin ziyaretten yoksun bırakılmasından öte mahkûmun diğer tüm iletişim imkânlarının da elinden alınması gereklidir. Dolayısıyla diğer hükümlü/tutuklularla görüşme, haberleşme araçlarından yararlanma ve sadece bir ay süre ile ziyaretçiden yoksun bırakılma gözetildiğinde başvuru vekilinin uzun süre veya süresiz bir şekilde tek başına tutulma veya sosyal yalnızlaştırılmaya maruz kaldığından bahsetmek mümkün değildir (*Turan Günana*, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, §§ 39-49).
- Açıklanan nedenlerle başvuru vekilinin bu kısmının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddianın Değerlendirilmesi

- Delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisinin esasen derece mahkemelerine ait olduğu, derece mahkemelerinin dava konusuna, elde edilen delillerin ağırlığına ve iddia ile savunmalara göre tanık beyanı, keşif icrası ve bilirkişi incelemesi gibi delilleri toplamama veya incelememe konusunda takdir yetkisine sahip olduğu dikkate alındığında (*İlker Erdoğan*, § 25), tanık dinlenmemesine ve bilirkişi incelemesi yaptırılmamasına ilişkin ileri sürülen hususun silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerini ihlal etmediği sonucuna varılmıştır.
- Öte yandan Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyumsuzlukla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık keyfilik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (*Ahmet Sağlam*, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).
- Başvuru vekilinin tarafından ileri sürülen diğer iddialar, Derece Mahkemesince delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup Mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.
- Açıklanan nedenlerle başvuru vekilinin bu kısmının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Özel Hayatın Gizliliği ve Haberleşme Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddianın Değerlendirilmesi

- Başvuru vekili, Ceza İnfaz Kurumunda çıplak aranması nedeniyle bir ay süreyle ziyaretçi kabulünden yoksun bırakılmasına dair disiplin cezası verildiğini, verilen disiplin cezasının mahiyeti nedeni ile haberleşme özgürlüğü ve ailesi ile ilişki kurma hakkının kısıtlandığını belirterek Anayasa'nın 20. ve 22.

TEKİRDAĞ BAROSU İnsan Hakları Komisyonu

maddelerinde tanımlanan özel hayatın gizliliği ve haberleşme özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

- Başvurucunun disiplin cezasının süresi, ailesiyle haberleşmesinin tamamen kesilmemesi, ziyaret dışındaki haberleşme imkânlarının kısıtlandığına dair bir iddiasının olmaması nedeniyle açık ve görünür bir ihlalin olmadığı değerlendirilmiştir.
- Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Anayasa Mahkemesinin kararından sonra Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuru yapılmıştır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 80765/17 Başvuru numaralı ve 18 Ocak 2022 Tarihli Kararında özetle;

- Mahkeme, başvurucunun 20 Haziran 2013 tarihinde polis tarafından gözaltına alındığını tespit etmektedir. Başvurucu akabinde tutuklanmış ve 23 Haziran 2013 tarihinde İzmir Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'na nakledilmiştir. Bu nedenle başvurucu, gözaltına alınmasından çıplak aramaya tabi tutulduğu tarihe kadar polisin veya Cezaevi yetkililerinin gözetiminde kalmıştır. Mahkeme, başvurucunun iddialarına ilişkin soruşturmaları yürütmekle sorumlu Cumhuriyet savcısının, başvurucunun İzmir Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda tutulduğu sırada bir doktor tarafından muayene edilmesini gerekli görmediğini tespit etmiştir. Başvurucu, iddia edilen çıplak aramadan bir gün sonra avukatı tarafından ziyaret edilmiştir. Bununla birlikte, Mahkeme, Anayasa Mahkemesi'nin, başvurucunun, Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen soruşturma ile ilgisine ilişkin herhangi bir sonuca varmadan, iddialarını desteklemek için bir sağlık raporu sunmadığının altını çizmektedir. Anayasa Mahkemesi ayrıca yürütülen soruşturmanın bazı tanıkların ifadelerinin çelişkili olduğunu gösterdiğine hükmetmiş ancak yürütülen soruşturmanın etkinliği hakkında herhangi bir sonuca varmamıştır. Mahkeme, özgürlüğünden yoksun bırakılan ve tamamıyla davalı Devlet makamlarının kontrolü altına alınan bir kişi söz konusu olduğundan, başvurucunun iddialarına ilişkin soruşturmayı yürütmekle sorumlu makamların ve Anayasa Mahkemesi'nin başvurucunun iddialarına gerekli dikkati göstermediği sonucuna varmıştır. Bu bağlamda Mahkeme, Cumhuriyet savcılarının, gerekirse, iddialarda ileri sürülen faille karşı Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamında kovuşturma başlatmak için etkin bir soruşturma yürütme rolünün temel önemini hatırlatır. Bu bakımdan, Anayasa Mahkemesi, davalı Devletin Sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerinin herhangi birinin ihlalini düzeltmek için ikincillik ilkesinin kilit mercidir. Bu bulgular ışığında, başvuran bu nedenle etkin bir soruşturmadan yararlanmamıştır. Sonuç olarak, sözleşmenin 3. maddesinin usul yönünden ihlali söz konusu olmuştur.

- Mahkeme, Anayasa Mahkemesi'nin başvuranın ileri sürdüğü hukuki argümanlara yanıt vermekten uzak bir şekilde, başvuranın Ceza İnfaz Kurumu'nda diğer tutukluları ziyaret edebileceğine ve ailesiyle yazışma yoluyla iletişim kurabileceğine karar verdiğini tespit etmektedir. Başvurucuya verilen disiplin cezasını onayan hâkim ve ayrıca Anayasa Mahkemesi, disiplin cezasının orantılılığını veya söz konusu müdahale ile hedeflenen amacı incelememiştir. Ayrıca Anayasa Mahkemesi, bu tür bir yaptırımın başvurucunun Ceza İnfaz Kurumu'nda tutulduğu sıradaki özel hayatı üzerindeki etkisini 8. madde anlamında incelememiştir. Sonuç olarak, başvuranın, sözleşmenin 8. maddesinde güvence altına alınan özel hayatına ve aile hayatına saygı hakkının ihlali söz konusu olmuştur. Başvurucu lehine 12.500 EURO manevi tazminat hükmedilmiştir.